

Choreografo Vytauto Brazdylio kūryba

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

El. paštas: helmugas@nkp.lt

Straipsnyje apžvelgiama vyresniosios kartos choreografo Vytauto Brazdylio sukurti vaidmenys bei pastatymai Lietuvos valstybiniame akademiniam operos ir baleto teatre 1979–1989 m., taip pat jo spektakliai, pastatyti Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus moksleiviams; įvertinami choreografo kūrybos stilistiniai principai, jo indėlis į originaliąją lietuvių choreografiją, aptariamos V. Brazdylio choreografinės kūrybos raidą lėmusios aplinkybės.

Raktažodžiai: baletas, choreografija

XX a. 8-ojo dešimtmečio pabaigos – 9-ojo dešimtmečio pirmosios pusės Lietuvos baleto menas neįsivaizduojamas be choreografo Vytauto Brazdylio kūrybos. Kaip ir kiti mūsų šokio kūrėjai, pirmiausia jis mėgino šokėjo karjerą. Gimęs baleto artisto Vytauto Brazdylio, šokusio smulkesnes klasikinio baleto partijas, taip pat sukūrusio nemažai pantomiminių vaidmenų – Rotbartą (P. Čaikovskio „Gulbių ežeras“), Katalabiutą (P. Čaikovskio „Miegančioji gražuolė“), Sančą Pansą (L. Minkaus „Don Kichotas“), Pliaugą (J. Juzeliūno „Ant marių kranto“), Perėjūną (J. Indros „Audronė“), šeimoje, nuo 1960-ųjų keletą metų mokėsi M. K. Čiurlionio meno mokyklos choreografijos skyriuje (pedagogas – Pranas Pelurytis), trejus metus – iki 1966-ųjų – tobulinosi Maskvos choreografijos mokykloje (pedagogas Aleksandras Rudenko), o grįžęs į Vilnių V. Brazdylis iki 1973 m. šoko Lietuvos operos ir baleto teatre.

Vytauto Grivicko sukurtame Cesare's Pagni baletu „Paryžiaus katedra“ V. Brazdylis sukūrė Febo vaidmenį – pirmą kartą šoko su Leokadija Aškelovičiūte, taip pat šoko Rotbarą Piotro Čaikovskio „Gulbių ežere“. 1968 m. V. Grivickas atnaujino Ludwigo Minkaus „Don Kichotą“, grįždamas prie baletmeisterio Aleksandro Gorskio redakcijos, ir „sukūrė nuotaikingą įdomų spektaklį, užkrečiantį šokiu, ritmais, gyvenimo džiaugsmu, <...> [kuris] tapo ryškiu pasiekimu šiandieniniame Vilniaus baleto repertuare. Tai lyg rimta mokykla baleto artistams, pakėlus visos trupės lygį“¹, – po spektaklio rašė L. Motiejūnaitė. Šiame spektaklyje, kurio premjerai dirigavo Ch. Potašinskas, V. Brazdylis iš pradžių atliko Don Kichoto vaidmenį, taip pat šoko Espadą – buvo „vyriškas, drąsus ir aistringas, šoka su dideliu užsidegimu“². Po keletrių metų, 1971-aisiais, V. Brazdylis „Don Kichote“ sukūrė pagrindinį Bazilio vaidmenį, kurį parengė kartu su Rūta Krugiškyte – Kitre. Tarp klasikinių V. Brazdylio partijų minėtinas ir Albertas Adoplhe'o Adamo baletu „Žizel“ (kartu su baleto artiste Elena Tumilovič pagrindinius šio spektaklio vaidmenis V. Brazdylis atliko ir tuometiniame S. Kirovo operos ir baleto teatre Leningrade³). 1973 m. V. Brazdylis debiutavo V. Grivicko baletu „Žydrasis Dunojus“ pagal Johanno Strausso muziką⁴. Šį vaidmenį jis parengė su repetitoriumi Henriku Baniu, kuris prieš

¹ L. Motiejūnaitė, Atradimų slenksčio ieškant, *Tiesa*, 1968 12 08.

² Ibid.

³ Spektaklis įvyko 1973 12 21.

⁴ Spektaklis įvyko 1973 01 28.

premjerą kalbėjo: „<...> su dideliu malonumu savo patyrimą perteikiu darbščiam, gabiam ir muzikaliam mokiniui. Turėdamas turtingą vidinį pasaulį, V. Brazdylis gali sukurti ir temperamentingą ispaną, ir pavydo kankinamą valdovą, ir romantišką, lyrišką kompozitorių“⁵. Iš lietuviško repertuaro spektaklių minėtinas Kunotas Juozo Indros „Audronėje“ (choreografas V. Grivickas). V. Brazdyliui teko šokti ir choreografo Broniaus Kelbausko pastatyme – televizijos baletu „Žvejo nuotykių“, kuris buvo parodytas 1972 m. liepos 5 dieną.

Susižavėjęs Vilniuje dirbusio choreografo Georgijaus Aleksidzės kūryba (1972 m. kartu su Elegijumi Bukaičiu Vilniuje jis pastatė pirmąjį abstrakčios choreografijos spektaklį „Apmąstymai šokyje“), V. Brazdylis ryžosi mokytis choreografijos. 1973–1978 m. studijavo Leningrado konservatorijos choreografijos skyriuje; mokėsi garsaus XX a. II pusės klasikinės choreografijos žinovo profesoriaus Piotro Gusevo klasėje, jo pedagogu buvo ir choreografas Igoris Belskis, teko bendrauti ir su choreografu Olegu Vinogradovu. Vienam kursiniam darbui V. Brazdylis buvo pasirinkęs Broniaus Kutavičiaus „Dzūkiškas variacijas“⁶, kurias sukūrė šešiolikai šokėjų; studijų metu jis dar šoko S. Kirovo operos ir baletu teatre.

Kaip choreografas V. Brazdylis jau nuo 1977 m. dalyvavo Lietuvos operos ir baletu teatro Meno kolegijose posėdžiuose svarstant naujus pastatymus. Pirmasis savarankiškas V. Brazdylio kaip choreografo darbas buvo planuojamas jau 1977 m. – tų metų balandį pristatytas jo statomas baletas „Don Kichotas“, dailininko Henriko Cipario dekoracijų bei kostiumų eskizai⁷.

Netrukus Meno kolegijos posėdyje buvo svarstomas Minsko operos ir baletu teatre pastatytas Andrejaus Petrovo baletas „Pasaulio sutvėrimas“, kurį pagal Jeano Effelio piešinius sukūrė choreografas Valentinas Jelizarjevas. Šį pastatymą buvo planuota perkelti ir į Lietuvos operos ir baletu teatrą, tačiau, V. Brazdylio nuomone, nors pastatymas spręstas filosofiskai, globaliai, jis buvo silpnas, todėl geriau būtų susitarti su A. Petrovu dėl originalaus choreografinio sprendimo Vilniuje⁸. V. Brazdylis taip pat abejojo, ar choreografas Alfredas Kondratavičius, daugiausia kūręs charakterinius šokius, sugebės pastatyti didelės apimties klasikinį J. Indros baletą „Audronė“⁹, kuris prieš kelerius metus buvo atnaujintas V. Grivicko, tačiau ypatingo žiūrovų dėmesio nesulaukė. Svarstant 1978 m. repertuarą, V. Brazdylis siūlė įtraukti ir Leo Delibešo „Kopeliją“, tačiau jam pasiūlyta 1978 m. lapkritį planuoti A. Petrovo „Pasaulio sutvėrimo“ premjerą, baletas „Kopelija“ į pastatymų planą nebuvo įtrauktas¹⁰.

Pirmasis jo kaip choreografo darbas susijęs su jo kaip šokėjo biografijos pradžia – 1978 m. įvyko V. Brazdylio pastatyto L. Minkaus „Don Kichoto“ premjera. Nors spektaklio choreografija buvo sukurta remiantis XX a. pradžios rusų choreografo Aleksandro Gorskio redakcija, V. Brazdylis siekė išlyginti dramaturginius senojo baletu netolygumus, traktuoti spektaklį kaip choreografinę vertybę, todėl ir paskutinio veiksmo *pas de huit* jis statė pagal Valstybės teatre Kaune buvusią baletmeisterės Aleksandros Fiodorovos „Don Kichoto“ redakciją. Kurdamas šį klasikinio repertuaro baletą choreografas vengė buitiskumo ir natūralizmo – šiek tiek papildė libretą, stengėsi veiksmui suteikti romantiškumo. Įdomus sprendimas buvo prologe pasirodanti vizija – Don Kichoto vaizduotėje jam beskaitant vykstantis riterių romano epizodas: antrame scenos plane, už tiulinės uždangos, ant pakylėtos plokštumos, vykstanti stilizuota

⁵ J. Juršėnienė, Naujas V. Brazdylio vaidmuo, *Vakarinės naujienos*, 1973 01 27.

⁶ Lietuvių baletas šiandien ir rytoj, *Kultūros barai*, 1981, Nr. 11, p. 2–9.

⁷ LTSR VAOBT Meno kolegijos posėdžio, įvykusio 1977 04 25, protokolas, *LLMA*, f. 97, ap. 1, b. 316, l. 41–43.

⁸ LTSR VAOBT Meno kolegijos posėdžio, įvykusio 1977 05 11, protokolas, *ibid.*, l. 46.

⁹ LTSR VAOBT Meno kolegijos posėdžio, įvykusio 1977 05 11, protokolas, *ibid.*, l. 47.

¹⁰ LTSR VAOBT Meno kolegijos posėdžio, įvykusio 1977 05 11, protokolas, *ibid.*, l. 49–50.

menamos širdies damos pagrobimo scena. Sekdamas A. Gorskiu V. Brazdylis sumaniai sukūrė marionečių teatro sceną – sapne Don Kichotas kovoja su maurais ir išvaduoja savo širdies damą. Klasikinį Sapno paveikslą V. Brazdylis papildė būreliu mažų amūrų. Dailininko H. Ci-pario pasiūlytas scenografinis „Don Kichoto“ sprendimas pasižymėjo stilizuotomis grafiškomis formomis, ispanų-maurų architektūros motyvais. Vėjo malūnų scena sukomponuota pasitelkus apšvietimo efektus – projekcijomis sukurta tai priartėjančių, tai nutolstančių malūnų siluetaų iliuzija. „Mūsų baleto scenoje seniai bemačiau tiek gyvumo, temperamento, trykšte trykštančio humoro. <...> V. Brazdyliui pavyko išsaugoti baletmeisterių-statytojų šokių stilių“¹¹, – rašė Žilvinas Dautartas.

Pirmajame V. Brazdylio spektaklyje Kitrę šoko L. Aškelovičiūtė, Svetlana Masaniov, Nina Antonova, R. Krugiškytė, Bazilį – Vytautas Kudžma, Jonas Katakinas, Egidijus Domeika, Driadžių valdovė – Neli Beredina; įspūdingai pasirodė Voldemaras Chlebinskas (Espada) ir tuomet antrąjį sezoną teatre dirbanti Loreta Bartusevičiūtė (Gatvės šokėja); Espadą taip pat šoko Petras Skirmantas, Gatvės šokėją – Elena Švedaj, Vijolė Parutytė, Valentina Tarasova. Spektakliui dirigavo Ch. Potašinskas.

1978 m. pradžioje Operos ir baleto teatras buvo pradėjęs svarstyti galimybę pastatyti Juozo Gruodžio baletą „Jūratė ir Kastytis“. Prologo ir keturių paveikslų vienaveiksmio spektaklio idėją buvo parengęs choreografas Alfredas Kondratavičius (1965 m. rodytas B. Kelbausko sukurtas „Jūratės ir Kastyčio“ variantas buvo išplėstas iki trijų veiksmų). A. Kondratavičius neieškojo dramtizmo, siekė išryškinti svarbiausią romantizmo temą – žmogaus susidūrimo su antgamtišku pasauliu tragediją. Muzikinę baleto redakciją atlikęs dirigentas Jonas Aleksa sakė sudarysiąs apie valandą trunkančio spektaklio partitūrą. Šio spektaklio dailininkė pakviesta Liucija Čarneckaitė sumanė spektaklyje naudoti projekcijas (būtent projekcijoje turėjo pasirodyti rūstus Perkūno veidas), kitus techninius efektus¹². Tačiau šį darbą pabaigti teko V. Brazdyliui – spektaklio premjera įvyko tų pačių metų gruodį. Galbūt dėl laiko stokos spektaklis nebuvo vientisas, neilgai teišsilaikė repertuare, tačiau jame išryškėjo V. Brazdylio choreografijai būdingas saikingumas ir lyrizmas, natūralizmo vengimas, choreografijos muzikalumo, simfoniskumo siekis. „Atsisakęs efektingų jūros dugno šokių, iliustratyvaus Perkūno vaidmens, jis visą spektaklį suvienijo, remdamasis jūros (bangų) tema, sugebėjo rasti tinkamą choreografinį jos sprendimą. Jūra (bangų šokiai) šiame balete tarsi antikinės graikų tragedijos choras yra ne tik fonas, bet ir savarankiškas veikėjas, kuris sustiprina pagrindinių herojų išgyvenimus. Bangos (kordebaletas) akompanuoja Jūratės ir Kastyčio meilės duetui. Atkurti neramos jūros paveikslą padeda savita šokėjų plastika, kostiumai, apšvietimas. <...> Herojų duetui choreografas rado išraiškingą rankų plastiką, daug subtilių jos plastikos niuansų“¹³, – po premjeros rašė Aliodija Ruzgaitė. Pagrindinius vaidmenis spektaklio premjerose šoko L. Aškelovičiūtė ir V. Kudžma, L. Bartusevičiūtė ir J. Katakinas.

Didžiausio populiarumo sulaukė 1979 m. V. Brazdylio sukurtas baletas „Baltaragio malūnas“, pastatytas pagal 8-ajame dešimtmetyje itin populiarų Viačeslavo Ganelino miuziklą, kurį Arūnas Žebriūnas 1974 m. įamžino muzikiniu filmu „Velnio nuotaka“. Tai buvo pirmasis šiuolaikinis baleto trupės spektaklis, ir dramaturginės idėjos, ir choreografinės plastikos, ir scenografijos požiūriu; bene pirmą kartą (nemint ankstesnių baleto trupės gastrolių mažesniuose Lietuvos miestuose) buvo šokama pagal fonogramą. Meno taryba „Baltaragio malūną“

¹¹ Ž. Dautartas, Sekant klasikais, *Literatūra ir menas*, 1978 03 28, p. 7.

¹² Išplėstinio meno kolegijos posėdžio protokolas, *LLMA*, f. 97, ap. 1, b. 326, l. 4–7.

¹³ A. Ruzgaitė, Vengiant iliustratyvumo, *Literatūra ir menas*, 1979 01 08

Scena iš baletu „Baltaragio malūnas“. Choreografas V. Brazdylis, dailininkas V. Kalinauskas. Lietuvos valstybinis operos ir baletu teatro, 1979. *Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus*

sutiko labai palankiai. „Spektaklis yra. Jis jaudina. Choreografinis tekstas turtingas ir sudėtingas. Yra daug sėkmingų vaidmenų <...> net bus sunku atrinkti premjerinę sudėtį“¹⁴, – po peržiūros sakė Raimundas Minderis. „Man asmeniškai labiau patiko spektaklis, o ne filmas. Brazdylis muziką suprato labai gerai. Spektaklis tikrai turės pasisekimą“, – tokia buvo Jono Stasiūno nuomonė¹⁵.

„Baltaragio malūnas“ – emociškai paveikus, jaudinantis spektaklis, jau primirštas baletu scenoje, nes daugiausia buvo statomi klasikinio repertuaro arba abstraktesnės dramaturgijos šiuolaikinės muzikos spektakliai. Sudėtingas choreografinis tekstas išryškino Baltaragio, Pinčuko, Jurgos vaidmenis, kuriais choreografas suteikė galimybę atsiskleisti vaidybiniam, dramatiniam baletu šokėjų sugebėjimams. Dailininko Vytauto Kalinausko ir choreografo sumanymu pirmą kartą žiūrovams buvo atverti užkulisiai su visomis techninėmis konstrukcijomis, apšvietimo įranga – buvo sukurta spektaklio spektaklyje atmosfera (pagal pirminį sumanytą spektaklio paantraštę turėjo būti „Dviejų dalių baletu vaidinimo repeticija“ – Kazio Borutos kūriniu paremtą libretą V. Brazdylis parašė kartu su Žilvinu Dautartu¹⁶). „Baltaragio malūno“ pasakojimas išplaukia iš saikingai imituojamos pasirengimo spektakliui atmosferos. Nuskamba skambutis, pakeliama priešgaisrinė teatro uždanga ir žiūrovas išvyta besimankštinančius ir kasdieniškai bendraujančius šokėjus. Režisieriaus asistentui davus ženklą pradėti spektaklį, iš palubės nuleidžiami ant pakabų sukabinti kostiumai. Dviejų veiksmų spektaklyje sąlygiškai ir apibendrintai pasakojama žmogaus aistros, meilės, atsakomybės istorija. Spektaklio centre – Baltaragis, už Marcelę Pinčukui pažadėjęs būsimą dukrą Jurgą. Ši linija papildyta Jurgos ir Girdvainio nelaimingos meilės štrichu, kiek komišku Uršulės prieraišumu Baltaragiui, Raulpio ir Pinčuko sandėriu. Nors spektaklyje nesiekta siužetinio nuoseklumo, epizodai organiškai

¹⁴ LTSR VAOBT Meno tarybos posėdžio, vykusio 1979 12 13, protokolas, *LLMA*, f. 97, ap. 1, b. 340, l. 88.

¹⁵ LTSR VAOBT Meno tarybos posėdžio, vykusio 1979 12 13, protokolas, *ibid.*, l. 88.

¹⁶ Meno tarybos posėdžio, vykusio 1979 12 13, protokolas, *ibid.*, l. 88–91.

susipina vienas su kitu, minimalios lengvų konstrukcijų dekoracijos leidžia greitai keisti pa-veikslo veiksmo vietą – Dangus, Baltaragio malūnas, bažnyčia, stebuklinga gėlių pieva, kar-čema. Spektaklio pabaiga apibendrinta – Jurga išprotėjo, Baltaragis pasikorė, visuotiniame sąmyšyje Pinčukas nebenori lipti į dangų nuleistomis kopėčiomis ir pasirenka žemę – „su savo skausmu ir meile Jurgai, žmonėms, meile, kuri visiems atnešė tik nelaimės ir kančias“¹⁷, o žvabios pūgos garso fone ir aklinoje tamsoje vienai viena liko Uršulė, su žvakele ieškanti žmogaus likimo. Po tokios daugiaprasmės, minorinės, „antibaletinės“ pabaigos choreografas spektaklį nusprendė pabaigti muzikiniu požiūriu kontrastingu, ryškiu, stilizuotu „spektaklio spektaklyje“ pabaigos motyvu. Pasirinkęs energingą L. Delibes'o „Kopelijos“ valsą, V. Brazdylis žiūrovą sugrąžino į spektaklio pradžią: visi personažai šoka klasikinio šokio judesiais paremtą nesudėtingą kompoziciją, lenkiasi – visa tebuvo spektaklis. Toks postmodernistinis požiūris į baleto dramaturgiją buvo naujas ne tik Lietuvos baleto teatre, bet apskritai to laiko-tarpio Sovietų Sąjungos choreografijos mene. „Baltaragio malūno“ plastika pasižymėjo orga-niškais judesių deriniais, santūriomis linijomis, buvo šokama ant puspirščių – tik Marcelės, Baltaragio svajonės, choreografinis piešinys buvo paremtas klasikiniu šokiu, puantų technika. „Choreografiškai įprasmindamas roko operą, kur veiksmas aiškus iš vokalo teksto, baletmeisteris V. Brazdylis improvizuoja, klasikinio šokio grafiką transformuoja į jaukesnį plastiškų formų piešinį. Aštresni štrichai – pantomimos elementai, kartais paraidžiui iliustruojantys tekstą. Vienur konkretnesni, kitur abstraktesni baleto choreografija yra jautri muzikai, akcen-tuoja kompozitoriaus mintis ir net pratęsia ten, kur jos iki galo neišsakytos. Taip atskleidžia-ma muzikos prasmė, kino filme neišryškinta arba išvis nepastebėta“¹⁸, – po premjeros rašė baleto kritikė Audronė Žiūraitytė.

Svarbus choreografo nuopelnas – jaunų baleto šokėjų įtraukimas į sudėtingo prasmi-nio audinio spektaklį: Pinčuką šoko V. Chlebinskas, Aleksandras Semionovas, Jurgą – Rū-ta Railaitė, L. Bartusevičiūtė, Olga Fedosova, Girdvainį – Jurijus Smoriginas, P. Skirmantas, Uršulę – V. Parutytė, V. Tarasova, Raupį – E. Domeika. Baltaragio vaidmenį kūrė V. Kudžma ir J. Katakinas. „Baltaragio malūnas“ buvo publikos mėgstamas ir gausiai lankomas – suvai-dintas per šimtą kartų jis sėkmingai buvo parodytas tuometinio Leningrado Kirovo teatro antrojoje scenoje; 1984 m. „Baltaragio malūną“ V. Brazdylis pastatė ir Jerevano A. Spendia-rovo operos ir baleto teatre (Armėnija) kartu su scenografu V. Kalinausku, šviesų dailininku Eduardu Karapetianu¹⁹.

Už šiuos sėkmingus choreografinius darbus choreografui V. Brazdyliui buvo pasiūlyta užimti tuo metu laisvą vyriausiojo baletmeisterio etatą, nes daugiau choreografų nei Mask-voje, nei Leningrade tuo metu nestudijavo²⁰. V. Brazdyliui teko sunki užduotis ne tik palai-kyti kūrybinę choreografo formą, bet ir formuoti trupės repertuarą, spręsti trupėje kylančias problemas. Tuometinė baleto trupė buvo gana pajėgi, tačiau ne visai sukomplektuota – iš 90 etatų užimta buvo 80, o pajėgių šokti artistų buvo dar mažiau – apie 60; jiems teko šokti ir baleto, ir operos spektakliuose. Naujų choreografų paieška taip pat buvo siejama su baleto trupe – V. Brazdylio vadovavimo baletui laikais kaip choreografai pradėjo reikštis J. Smorigi-nas, E. Domeika, sukūrę choreografinių miniatiūrų Lietuvos televizijai.

¹⁷ *Baltaragio malūnas. Spektaklio programėlė*, LTSR Valstybinis akademinis operos ir baleto teatras, 1979.

¹⁸ A. Žiūraitytė, Baltaragis ir kiti baleto scenoje, *Literatūra ir menas*, 1979 12 29, p. 11.

¹⁹ Premjera 1984 07 19.

²⁰ LTSR VAObT direktoriaus V. Noreikos raštas kultūros ministru J. Bielinui, 1980 02 04, LLMA, f. 97, ap. 1, b. 363, l. 4.

Scena iš baletu „Kopelija“. Leokadija Aškelovičiūtė – Svanilda, Vytautas Kudžma – Francas. Choreografas V. Brazdylis, dailininkas H. Ciparis. Lietuvos valstybinis operos ir baletu teatras, 1980

Raginas pagyvinti choreografijos repertuarą nedideliais kūriniais pagal šiuolaikinę lietuvių muziką V. Brazdylis suvokė, jog ši užduotis ir Lietuvos choreografams, ir atlikėjams, ir žiūrovams dar ne pagal jėgas: „Statyti pagal šiuolaikinę nebaletinę lietuvių muziką, matyt, dar nesame pajėgūs. Gerokai atsiliekame nuo jos pasiekimų, per mažai domimės ja. Be to, choreografinė miniatiūra – ypatingas žanras, reikalaujantis iš choreografo ir atlikėjų itin didelės vidinės kultūros ir atitinkantis ne kiekvieno choreografo meninę prigimtį“²¹, – samprotavo jis viename iš pokalbių apie šiuolaikinę Lietuvos baletą. Suvokdamas, kad ilgametė Lietuvos profesionaliojo šokio tradicija remiasi klasikinio baletu paveldu, V. Brazdylis suprato, jog šiuolaikinio šokio pažinimas Lietuvoje tebėra mėgėjiškas: „stebėdami gastroliuojančių trupių pasirodymus, matome tik darbo rezultatą, o laisvos plastikos, modernaus šokio abėcėlė lieka paslaptis. Kai nežinai naujos stilistikos judesio metodikos, jo anatomijos, negali iš šokėjo išreikalauti gero atlikimo. Be praktinių žinių, net ir turint teorinius apibendrinimus (kurių, beje, taip pat stokojame), choreografui labai sunku disponuoti šiuolaikine baletu kalba“²².

„Baltaragio malūno“ finale nuskambėjęs L. Delibes'o „Kopelijos“ valsas leido nujauti kitą V. Brazdylis spektaklį – 1980 m. gruodžio 4 d. įvyko trijų veiksmų baletu „Kopelija“ premjera. Šiuo spektakliu buvo pažymėtas Lietuvos baletu 55 metų jubiliejus²³. „Kopelija“ – įtaigus ir sėkmingas lietuviškos originalios choreografijos pagal klasikinio baletu muziką ir libretą pavyzdys. Spektakliu libretas paties choreografo buvo pakoreguotas kur kas

²¹ Lietuvių baletas šiandien ir rytoj, p. 2–9.

²² Ibid., p. 4.

²³ Šiuo baletmeisterio Pavelo Petrovo pastatytu baletu 1925 12 04 savo veiklą pradėjo Valstybės teatro baletu trupė.

daugiau dėmesio skiriant antraštiniam, ankstesniuose šio baletu sprendimuose antraeiliam, personažui – Kopelijai. Šiam personažui buvo skirtas beveik visas antrasis – Kopelijaus lėlių dirbtuvės pasaulio – veiksmas, kuriam V. Brazdylis suteikė vizijos pavidalą, šitaip supriešindamas realų ir įsivaizduojamą pasaulį, kilstelėdamas baletą iš nuotaikingo, kiek buitisko spektaklio į labiau apibendrintą filosofinį lygmenį. Scenografiją ir kostiumus 1980 m. spektakliui kūrė H. Ciparis, tačiau lengvai L. Delibes'o muzikai stilizuotos dekoracijos buvo per sunkios, kostiumai – pernelyg paprasti. Pagrindinius vaidmenis spektaklyje atliko L. Aškelovičiūtė, S. Masaniovė (Svanilda), V. Kudžma, J. Katakinas (Francas), L. Bartusevičiūtė, G. Sakaluskaitė, O. Fedosova (Kopelija), spektaklio partitūrą su orkestru parengė V. Viržonis.

1983 m. rudenį L. Delibes'o „Kopelija“ buvo atnaujinta²⁴ – naujajame spektaklyje V. Brazdylis „pakeitė ir patobulino solistų bei masinių šokių choreografiją. Daugelis šokių lengvi, akvareliški, juose daug smulkios kojų technikos, gražios rankų plastikos <...> Geriausia išpūdi palieka trečiasis – vestuvių veiksmas. Čia visi šokiai sukurti simfonizmo pagrindu. Veiksmas, prasidėjęs lengvu, grakščiu valsu, kuriame kompoziciškai gražiai susipina ketveriukių, kordebaletu solistų choreografinės temos, baigiamas gražia linksma koda“²⁵. Lengvus ir puošnius kostiumus bei spalvingas dekoracijas spektakliui sukūrė estų dailininkas Eudoras Renteris. Naujasis spektaklis buvo patogus rodyti gastrolėse – 1983 m. jis buvo parodytas Kauno, Alytaus, Panevėžio, Šiaulių ir kitų Lietuvos miestų žiūrovams, taip pat buvo tariamasi dėl šio baletu pristatymo Švedijoje, Danijoje, Norvegijoje²⁶.

L. Delibes'o „Kopeliją“ 1987-aisiais V. Brazdylis pastatė Gdansko operoje ir filharmonijoje²⁷. Iš pradžių šiame mieste ketinta pastatyti L. Minkaus „Don Kichotą“, planuota pakviesti choreografą iš Jerevano, tačiau po sėkmingų Lietuvos operos ir baletu teatro gastrolių Maskvoje persigalvota ir į Gdanską pakviestas V. Brazdylis, kuris nedidelei šio miesto baletu trupei pasiūlė statyti „Kopeliją“. Aplinkoje, kuri klasikinį baletą vertino kaip gerokai sustabarėjusį, V. Brazdylis statė klasikinę leksiką parentą spektaklį: „Klasikinio baletu galimybės gana ribotos, tačiau sujungę jį su kitomis šokio formomis galime kalbėti apie viską. Šokiu galima daug ką papasakoti. Žiūrovui šis menas labiau suprantamas nei kitos meno rūšys. Žmogus scenoje gyvena, kvėpuoja, jo širdis plaka – tai kur kas įtaigiau nei kalba. Judesys gali atskleisti slapčiausius žmogaus jausmus. Tačiau tai neturi būti dirbtinis, išgalvotas judesys. Jis turi būti natūralus. Aš pats dar ieškau tos kalbos, savo išraiškos priemonių, kurios būtų labiausiai suprantamos šiuolaikiniam žmogui“²⁸.

Devintojo dešimtmečio pradžioje pradėta mąstyti apie šiuolaikinį baletą aktualia tematika. Kompozitorius Antanas Rekašius pasiūlė statyti trijų veiksmų baletą „Idėja“ pagal gruzinų dailininko Mazareli grafiką, tačiau spektaklis meno tarybai pasirodė pernelyg dramaturgiškai painus – librete minimi lėktuvnešiai, „žaliosios beretės“, Čilė²⁹. Po metų prie minties apie šiuolaikinį baletą sugrįžta, tačiau kaip atspirties taškas naujam spektakliui „Amžinai gyvi“ pasirinkta Stasio Krasausko grafika – ne tik šis dailininku ciklas, bet ir „Moters gimimas, „Žemė – žmonių planeta“. Spektaklį Meno tarybai pristatęs V. Brazdylis sakė, kad ši tema labai

²⁴ Premjera 1983 10 28.

²⁵ A. Ruzgaitė, Kopelijos metamorfozės, *Literatūra ir menas*, 1983 11 19.

²⁶ Scenoje – „Kopelija“, *Komjaunimo tiesa*, 1983 11 01, p. 1.

²⁷ Muzikinis pastatymo vadovas buvo Jerzy Michałak, scenografiją sukūrė Władysławas Wigura, dviejų veiksmų spektakliu premjera įvyko 1987 04 25.

²⁸ „Coppelia“ vedlūg Brazdyliu, *Wieczór Wyrzeża*, 1987 04 14.

²⁹ LTSR valstybinio akademinio operos ir baletu teatro Meno vadovybės posėdžio, vykusio 1981 03 25, protokolau, *LLMA*, f. 97, ap. 1, b. 370, l. 5.

sudėtinga, ir norisi „ją padaryti labai rimtai, ne spekuliatyviai, be plakatiškumo, paviršuti- niškumo“³⁰. Spektaklio dailininkė – grafikė Elena Požėlaitė, S. Krasausko mokinė. Spektaklio choreografija rėmėsi paprastais, saikingais judesiais, išryškinti grafiški siluetai, pozos. Prieš premjerą aptariant spektaklį kalbėta apie išraiškingą choreografiją, tinkamą scenografiją, ap- švietimą, nors priekaištauta dėl vienodos, fragmentiškos, monotoniškos spektaklio muzikos. „V. Brazdyliui svetimas racionalizmas, šalta šokio simbolių leksika. Jam šokis yra priemonė išreikšti vidinius žmogaus jausmus, mintis. Baletė išsiskiria išraiškinga, originali rankų plas- tika. Nuolat pasikartoja rankų-sparnų plastinis motyvas. Vienur tai skrydis, polėkis, svajo- nė, kitur – neviltsis, kančia... Ši laisva šokio plastika, organiškai jungiama su klasikinio šokio pozomis, sukiniais, nėra nutolusi nuo klasikinio šokio estetikos“³¹, – apie spektaklį rašė kri- tikė A. Ruzgaitė. Pagrindinius vaidmenis spektaklyje šoko V. Kudžma, J. Katakinas (Vyras), R. Railaitė, L. Bartusevičiūtė (Moteris), Aušra Gineitytė (Motina).

Tų pačių metų gegužę Vilniuje vyko sąjunginis baletmeisterių seminaras, kuriame da- lyvavo Maskvos, Leningrado, Baku, Čeliabinsko baletmeisteriai: M. Klemionova, S. Belskis, P. Gusevas, A. Polubencevas, I. Černyšovas, M. Mamedovas, vengrai A. Krikovicsas, E. Ezens- kis. Seminaro dalyviai žiūrėjo lietuvių baletu spektaklius, įvertino ir V. Brazdylio pastatymus: „Trupė yra neblogai apvaldžiusi šiuolaikinę plastiką. Spektaklyje „Amžinai gyvi“ esama daug gražių poetiškų scenų. <...> Mažiau įtaigi antroji spektaklio dalis, neišvengta pasikartojimų, ištęsimų. Tokiame poetiškame spektaklyje reikia meniškiau jungti į visumą atskiras scenas. Neišvengta ir buitiškumo. Jau daugelyje spektaklių gedinčios motinos apvilktos juodomis tu- nikomis“ (M. Kleimonova); „Spektaklis „Amžinai gyvi“ būtų įtaigesnis, jeigu būtų plėtojamos choreotemos, jeigu susikirstų priešingos jėgos. Ugnies kostiumai – nevykę, jie primena eglutės žaisliukus“ (S. Belskis); „„Amžinai gyvi“ – politinė odė. Spektaklis jaudina nuo pradžios iki pabaigos. Jį žiūrėdamas nepastebi kai kurių trūkumų“ (P. Gusevas). Vengrams A. Kriko- vicui ir E. Ezenskiui po pirmojo „Amžinai gyvų“ veiksmo atrodė, kad muzika šiuolaikiškes- nė už choreografiją. Karo scenose jie pageidavo daugiau kontrastų, šokio ekspresijos, o antroje dalyje pastebėjo klasikinio ir modernaus šokio pusiausvyrą. Svečiams patiko ir V. Brazdylio pastatytas „Baltaračio malūnas“ – jame daug žaižaruojančio humoro, daug išradingų mizan- scenų, ypač kada iš dangaus nusileidžia drabužiai“³².

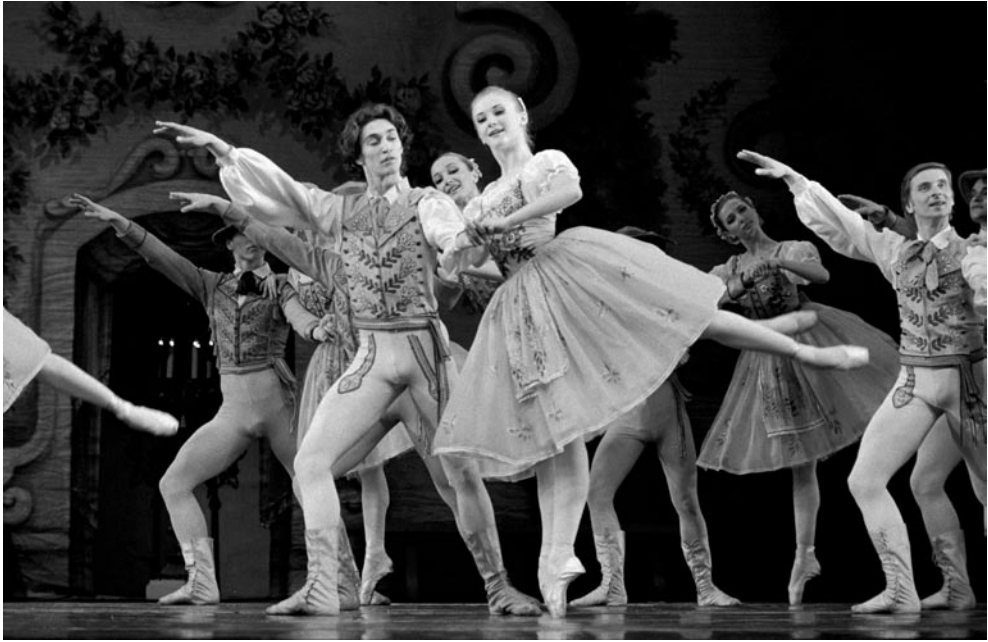
Šiek tiek pakoreguotas A. Rekašiaus ir V. Brazdylio baletas „Amžinai gyvi“ buvo įtrauk- tas į Lietuvos operos ir baletu teatro viešnagės Maskvos Didžiajame teatre 1986 m. vasarą repertuarą; maskviečiams buvo parodyta ir V. Brazdylio „Kopelija“.

Kitų metų pabaigoje V. Brazdylis atnaujino Piotro Čaikovskio baletą „Gulbių ežeras“ (kartu su P. Gusevu, premjera 1983 m. gruodžio 30 d., dailininkas Valerijus Leventalis). Šia- me spektaklyje baletmeisteris šiek tiek labiau argumentavo senoviško libreto dramaturginius stereotipus – aprėminęs spektaklį poetiškomis, iš tamsos išnyrančiomis savotiškų „gyvųjų pa- veikslų“ grupėmis, jis vėl sukūrė lyrišką „gal buvusios, o gal ir nebuvusios“ pasakos įvaizdį. Palikdamas tradicinę kai kurių epizodų choreografiją (pirmo paveikslu *pas de trois*, antro pa- veikslu mažųjų gulbių šokį, trečio paveikslu juodąjį *pas de deux*), choreografas savaip sukūrė pirmo paveikslu grupinius šokius (balerinos juos šoko su puantais), paryškindamas gražias, taisyklingas šokio brėžinių kompozicijas.

³⁰ LTSR valstybinio akademinio operos ir baletu teatro Meno vadovybės posėdžio, vykusio 1982 04 14, protokolas, *ibid.*, b. 390, l. 32.

³¹ A. Ruzaitė, *Amžinai gyvi*, *Švyturys*, 1983, Nr. 4, p. 16–17.

³² A. Ruzgaitė, *Interviu pritraukų metu*, *Švyturys*, 1983, Nr. 14, p. 8–9.

Scena iš baleto „Kopelija“. Rūta Jezerskytė ir Mindaugas Baužys. Choreografas V. Brazdylis, dailininkas E. Renteris. Lietuvos valstybinis operos ir baleto teatras, 1996. Michailo Raškovskio nuotr.

Scena iš baleto „Kopelija“. Kristina Kanišauskaitė – Kopelija. Choreografas V. Brazdylis, dailininkas E. Renteris. Lietuvos valstybinis operos ir baleto teatras, 1996. Michailo Raškovskio nuotr.

Po kelerių metų pertraukos V. Brazdylis ėmėsi P. Čaikovskio „Spragtuko“³³. Kaip ir kituose klasikinio repertuaro spektakliuose, taip ir čia jis libretui suteikė daugiaprasmio neapibrėžtumo, vengdamas dažnai klasikiniams baletams būdingo tiesmukiško primityvumo. „Bet pasibaigia ir gražiausios pasakos. Taip, tai buvo pasaka, mergaitės susapnuotas sapnas“; – rašoma spektaklio librete. Taip išryškinamas laikinumo, trapumo motyvas, ryškus beveik visuose choreografo darbuose. Spektaklio vertintojams patiko pradžia – uvertiūrai skambant ant kalėdinį miesto peizažą vaizduojančios uždangos projektoriumi imituojamos krintančios sniegės, tačiau kiti scenografiniai elementai – butaforinė eglė su keliomis lemputėmis – nuvylė. Iš choreografinių V. Brazdylio sukurtų epizodų išskirti įdomiai pastatyti Štalbaumų pokylio suaugusiųjų šokiai, antro veiksmo valsas, hopakas, Princo ir Mari variacijos – pastaroji „tarsi suausta iš akvareliškai lengvų judesių, intonacijų, charakterizuoja jos vidinį trapumą. Princo techniškai sudėtingas šokis perteikia jo jaunystę, polėkį, romantiškumą“³⁴. Kadangi spektakliui parengti pristigo laiko (taip ir nebuvo pastatyti II veiksmo Piemenėlių, Arabų šokiai), mažiau pavyko grupiniai spektaklio epizodai, kovos su pelėmis, pūgos scenos. Pagrindinius vaidmenis spektaklyje atliko L. Bartusevičiūtė ir Jolanta Valeikaitė (Mari), J. Katakinas ir Petras Skirmantas (Princas), V. Chlebinkas (Droselmajeris). Kiek vėliau Mari vaidmenis šiame pastatyme parengė Viltis Algutytė ir Ingrida Cvietkovaitė, Princo – Raimundas Maskaliūnas.

1988 m. V. Brazdylis buvo pradėjęs galvoti apie Broniaus Kutavičiaus baletą „Pasaulio medis“, tačiau šio sumanymo atsisakė, o 1989 m. spalio 18 d. savanoriškai atsistatydino iš operos ir baletų teatro vyriausiojo baletmeisterio pareigų³⁵.

Žvelgiant iš laiko perspektyvos V. Brazdylio vadovavimo Lietuvos baletui laikotarpis (1980–1989) buvo ypač produktyvus. Buvo pastatyta daug reikšmingų klasikinio repertuaro veikalų, pats didžiausias jų – P. Čaikovskio baletas „Miegančioji gražuolė“, kurią pagal Marijaus Petipa choreografiją rekonstravo V. Brazdylio mokytojas P. Gusevas³⁶. Užsimezgė artimi kontaktai su Leningrado S. Kirovo (dabar – Marijos) teatro vyriausiuoju baletmeisteriu Olegu Vinogradovu bei baletmeisterė stattytoja Jelena Vinogradova – pirmą kartą Lietuvoje pastatytas romantinis Hermano Lowenskjoldo baletas „Silfidė“ pagal Auguste'o Bournonville'o choreografiją³⁷, atnaujintas A. Adamo baletas „Žizel“³⁸, po kurio laiko žiūrovams parodytas originalios O. Vinogradovo choreografijos spektaklis „Tuščias atsargumas“³⁹. Galimybių kurti turėjo ir kiti Lietuvos choreografai: V. Grivickas sukūrė Justino Bašinsko baletą „Užkeiktieji vienuoliai“⁴⁰ ir „Žydrąjį Dunojų“ pagal J. Strausso muziką⁴¹, E. Bukaitis – baletą „Aura“⁴², Česlovas Žebrauskas – Benjamino Gorbulskio baletą vaikams „Mikės nuotykių“⁴³, savo kūrybos vakarą surengė J. Smoriginas⁴⁴.

³³ Dailininkas Algis Kariniauskas, premjera 1987 12 30.

³⁴ A. Ruzgaitė, Ketvirtasis „Spragtukas“, *Literatūra ir menas*, 1988 03 03.

³⁵ LTSR VAOBT Meno kolegijos ir baletų profesinės-kūrybinės sekcijos biuro posėdžio protokolas, 1989 10 19, LLMA, f. 97, ap. 1, b. 499, l. 124.

³⁶ Dailininkas Eldoras Renteris, dirigentas Vytautas Viržonis, premjera 1981 12 25.

³⁷ Dailininkai Semionas Pastuchas ir Tatjana Solovjova, dirigentas Alvydas Šulčys, premjera 1985 04 26.

³⁸ Dailininkas Valerijus Ivanovas, dirigentas Vytautas Viržonis, premjera 1985 06 14.

³⁹ Dailininkai Semionas Pastuchas ir Galina Solovjova, dirigentas Alvydas Šulčys, premjera 1987 03 07.

⁴⁰ Dailininkas Henrikas Ciparis, dirigentas Alvydas Šulčys, premjera 1984 06 05.

⁴¹ Dailininkė Biruta Goge, dirigentas Vytautas Viržonis, premjera 1988 03 31.

⁴² Dailininkės Marija Jukniūtė ir Irena Zabarauskaitė, dirigentas Jonas Aleksa, premjera 1986 11 28.

⁴³ Dailininkai Henrikas Ciparis ir Liučija Čarneckaitė, dirigentas Dalius Samėnas, premjera 1983 05 27.

⁴⁴ Vakaras įvyko 1987 11 17.

Spektaklius statė ir choreografai iš kitų šalių – Ullo Villimaa sukūrė A. Šenderovo baletą „Mergaitė ir mirtis“⁴⁵, Enno Suve – Sergejaus Prokofjevo „Pelenė“⁴⁶ M. K. Čiurlionio meno mokyklos choreografijos skyriaus moksleiviams.

Šiuo laikotarpiu sustiprėjo Lietuvos baletu trupės profesionalumas, ji dažnai išvykdavo gastrolių. 1984 m. vasario 5 d. baletu trupė išvyko į koncertinę kelionę po Švediją: per pusantro mėnesio planuota aplankyti 12 miestų, surengti 30 koncertų. Tam V. Brazdylis parengė baletą „Kopelija“, vienaveiksmį „Anos Kareninos“ variantą, „Žizel“ antrą veiksma⁴⁷, choreografines miniatiūras pagal lietuvių kompozitorių kūrinius, taip pat klasikinių baletų ištraukas⁴⁸.

1985 m. rudenį V. Brazdylio vadovaujami baletu artistai dalyvavo Bosros menų festivalyje ir tarptautinėje Damasko mugėje; 59 žmonių delegacija per 10 dienų parodė 8 pasirodymus Bosroje, Damaske, kituose Sirijos miestuose; programoje – baletai „Kopelija“, „Žizel“, dvi koncertinės programos⁴⁹. Bosros festivalį pradėjo V. Brazdylio „Kopelija“ – spektaklis vyko 17 000 žiūrovų talpinančiame amfiteatre ir sulaukė didžiulio pasisekimo. Po spektaklio į oficialų priėmimą buvo pakviesti tik keli trupės atstovai, tačiau V. Brazdyliui užsispyrus – „arba einam visi, arba važiuojam į Damaską“ – rytiškių patiekalų ir saldumynų pasmaguriavo visi delegacijos dalyviai⁵⁰. Gastrolių metu baletmeisteriui teko spręsti įvairius klausimus, nes kai kurie koncertai buvo numatyti baletui nepritaikytose salėse bei patalpose. Grįžę iš Sirijos keli baletu artistai išvyko į Turkijos klasikinio baletu festivalį, kuriame pristatė klasikinių baletų ištraukas⁵¹.

1986 m. vasarą LTSR VAOBT gastrolių Didžiajame teatre metu buvo parodyti keturi baletai: šalia klasikinių P. Čaikovskio „Miegančiosios gražuolės“ bei H. Lowenskjoldo „Silfidės“ ir du V. Brazdylio kūriniai – „Kopelija“ ir „Amžinai gyvi“, sudominę tuometinės TSRS baletu sostinės žiūrovus ir autoritetus. „Labai gerą įspūdį paliko „Kopelija“. Tai vienas sėkmingiausių choreografijos kūrinių repertuare“, – sakė TSRS Didžiojo teatro baletmeisteris Andrejus Petrovas, kaip naujų formų baletą išskyręs „Amžinai gyvus“. – „Įtikinanti, per piešinius perteikta kūrinio tema. Logiška choreografinė dramaturgija pasižymi pirmoji spektaklio dalis“, – jam pritarė ir teatro kritikė Natalija Černova⁵².

1987 m. baletu trupė viešėjo Argentinoje, aplankė didžiausius Zairo, Kongo, Zimbabvės miestus, koncertavo Kiolne ir Emeriche (tuometė Vokietijos federacinė respublika), 1988 m. lankėsi Kuveite, Omane, Jungtiniuose Arabų Emyratuose. 1988 m. spektakliai „Silfidė“, „Miegančioji gražuolė“ ir „Kopelija“ parodyti VAOBT gastrolių Varšuvos Didžiajame teatre metu. „Tiesiog neįtikėtina. Čia pat, už sienos, Lietuvos TSR reprezentaciniame operos ir baletu teatre, dirba toks puikus baletu kolektyvas, o apie jį sužinome tik dabar. Gal čia yra ir mūsų apsileidimo, jei iki šiol daugiau buvome susipažinę su Maskvos, Paryžiaus, netgi Niujorko kolektyvais. Bet ne mažiau šiuo atveju kaltos kultūrinių ryšių tarp mūsų kraštų bei informacijos politikos klaidos <...> Pas mus šis baletas pirmąsyk, tačiau tikėkimės – ne paskutinį... Apskritai labiausiai vertinant šiuolaikinę paryžietišką P. Lacote'o versiją, reikia pripažinti, kad vilnietiškoji inscenizacija yra kūrybiška ir nepaprastai įdomi. V. Brazdylis beveik atsisakė pantomimos,

⁴⁵ Dailininkas Henrikas Ciparis, dirigentas Jonas Aleksa, premjera 1982 05 08.

⁴⁶ Dailininkas Eldoras Renteris, dirigentas Alvydas Šulčys, premjera 1984 03 08.

⁴⁷ Baletas į Švediją, *Komjaunimo tiesa*, 1984 02 07, p. 1.

⁴⁸ Kūrybinė išvyka, *Tiesa*, 1984 02 07.

⁴⁹ Baletas – į Siriją, *Vakarinės naujienos*, 1985 09 10.

⁵⁰ Žilvinas Dautartas, Busra – egzotikos šypsny, *Literatūra ir menas*, 1985 11 30.

⁵¹ Baletas – į Siriją.

⁵² I. Litvinaitė, Nuoširdūs susitikimai šalies sostinėje, *Tiesa*, 1986 07 06.

pakeisdamas ją šokiu, tačiau baletu turinys neprarado aiškumo... Visa tai leido labai efektingai parodyti visą šokėjų kolektyvą⁵³, – po „Kopelijos“ rašė dienraštis „Życie Warszawy“.

Išėjęs iš teatro V. Brazdylis daug energijos atidavė Vilniaus baletu mokyklai. 1990 m. pradėjęs dirbti Vilniaus baletu mokyklos meno vadovu jis inicijavo kelių spektaklių skyriaus moksleiviams pastatymus. 1999-aisiais moksleiviai parengė P. Čaikovskio baletu „Miegančioji gražuolė“ prologą.

2000 m. jauniems šokėjams V. Brazdylis pritaikė repertuarinį baletu trupės spektaklį – Witoldo Barkowskio baletą „Snieguolė ir septyni nykštukai“⁵⁴. Mokiniai nesudėtingos dramaturgijos ir choreografijos spektakliui suteikė šviežumo ir gyvybės – gerai nuteikė jaunųjų šokėjų disciplinuosumas, nuoširdžios pastangos būti artistiškiems. Pagrindinius spektaklio vaidmenis parengė 11 klasės mokinė Vitalija Jakaitytė – Snieguolė (mokytoja Jolanta Liauginienė) ir mokyklos diplomantas Donatas Bakėjus – Princas (mokytojas Danielius Kiršys). Jie tinkamai susidorojo su choreografinėmis užduotimis, pademonstravo pakankamai įtaigius vaidybinių sugebėjimų pradmenis, neblogą duetinio šokio – prilaikymų, pakėlimų – techniką. Ekspresyviai, muzikaliai Karalienę Pamatę vaidino ir šoko diplomantė Diana Maniušytė (mokytoja Elena Švedaj), Raganos vaidmenį neblogai sukūrė dešimtokas Jurijus Tiulenevas (mokytojas Aleksandras Semionovas). „Snieguolės“ choreografiją ir net režisūrą V. Brazdylis siek tiek pakeitė, stengdamasis spektaklyje maksimaliai išnaudoti visas mokyklos pajėgas – taip atsirado išmoningi drugelių, jonvabalių epizodai. Vietoje drugelių dueto pirmam veiksmu buvo nubrėžta gana nuosekli vieno Drugelio vaidmens linija. Drugelis tarytum lydi Snieguolę per visus tris veiksmus: linksmina Pamatės rūmuose, atranda pasiklydusią miške, sukviečia į pagalbą žvėrelius. Ši vaidmenį gražiai parengė 8 klasės mokinė Jurgita Dronina (mokytoja Jolanta Grincevičienė), pažįstama žiūrovams iš Anželikos Cholinus darbų. Trumpos, bet apgalvotos Snieguolės ir Drugelio mizanscenos, organiškai į jas įterpti choreografiniai motyvai suteikė spektakliui papildomo žaismingumo ir šilumos. Įdomus miške pasiklydusios Snieguolės epizodas: jonvabalių būrys – juodais triko aprengti mažesniųjų klasių moksleiviai – mosuoja baltai švytinčiais kaspinėliais ir sukuria paslaptinę, baugią šios scenos nuotaiką. Savitai, atsižvelgiant į šokėjų kiekį ir galimybes, pakoreguoti ir žvėrių šokiai, trečiame veiksmu besiformuojančią neblogą šokio techniką nedidele variacija turėjo progą pademonstruoti Cemonmeisteris – dvyliktokas Andrius Žužalkinas (mokytojas Danielius Kiršys).

Kol kas paskutinis V. Brazdylio darbas – Laimio Vilkončiaus baletas „Piteris Penas“⁵⁵, kurį jis sukūrė su kolegomis pedagogais, buvusiais baletu artistais Aušra Gineityte-Bagdzevičienė, Audronė Sarokaite-Domeikiene, Marina Levickiene, V. Kudžma. Libretą pagal žinomą škotų rašytojo Jameso Matthew Barrie pasakojimą apie skraidantį berniuką iš Niekados šalies parašė Violeta Palčinskaitė, dekoracijas ir kostiumus sukūrė Jonas Arčikauskas (tai pirmasis dailininko darbas baletui).

Be darbo baletu mokykloje, minėtina V. Brazdylio kaip choreografo veikla dramos teatru spektakliuose. 2001 m. V. Brazdylis dar kartą grįžo prie K. Borutos „Baltaragio malūno“: tokio pavadinimo spektaklį pastatė kurį laiką Vilniuje veikusioje jaunimo studijoje „Terra bella“, o 2002-aisiais dviejų dalių vaidinimui „Baltaragio malūnas“ (inscenizavo ir Šiaulių dramos teatre režisavo Algimantas Pociūnas) sukūrė choreografiją⁵⁶.

⁵³ A. Imbrasas, Sėkmė Varšuvoje, *Literatūra ir menas*, 1988 02 06, p. 5.

⁵⁴ Spektaklis parodytas 2000 05 31 kaip Vilniaus baletu mokyklos išleistuvių spektaklis.

⁵⁵ Premjeriniai spektakliai įvyko 2005 02 05 ir 06.

⁵⁶ Dailininkas Artūras Šimonis, kompozitorius Algirdas Martinaitis, premjera 2002 05 04.

* * *

Choreografo V. Brazdylio kūrybinė veikla pasižymi kryptingu baleto, kaip savitos Lietuvos kultūros srities, ugdymu, vienodu dėmesiu klasikinio baleto vertybėms ir šiuolaikinio šokio spektaklio formoms. V. Brazdylio klasikinio baleto pastatymai atskleidžia pagarbą choreografijos paveldui, taip pat siekį suteikti šokio spektakliui natūralumo, apvalyti jį nuo buitiskumo. Šiuo požiūriu vertingiausias spektaklis L. Delibes'o „Kopelija“, susijęs ir su Lietuvos baleto istorijos vertybių puoselėjimu, ir su kūrybiška klasikinio šokio formų interpretacija. Naujoviškos režisūrinės ir choreografinės priemonės buvo panaudotos V. Brazdylio „Baltaragio malūne“, kuriam kūrybiškai derinama klasikinės lietuvių literatūros siužetinė medžiaga su dinamiškomis, patraukliomis choreografinėmis formomis, kurios savo ruožtu skatina artistų kūrybinius ir improvizacinius sugebėjimus. Aktyvi V. Brazdylio kaip choreografo veikla nutrūko nepavykus suderinti administracinio darbo, tekusio jam kaip vyriausiajam trupės baletmeisteriui, bei kūrybinių planų – nuolatinis stresas sprendžiant organizacinius ir administracinius trupės klausimus gerokai sumažino fizines ir kūrybines choreografo galias.

Gauta 2007 10 03
Parengta 2007 10 20

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

The work of choreographer Vytautas Brazdylis

Summary

The article outlines the work of the choreographer of the older generation Vytautas Brazdylis, his characters and productions in the Lithuanian National Academic Opera and Ballet Theater in the years 1979–1989, as well as his plays put on stage for the ballet students of the National M. K. Čiurlionis Art School. The choreographer's stylistic principles and his contribution to the development of the original Lithuanian choreography are evaluated.

Vytautas Brazdylis' creative activities are characterized by a purposeful cultivation of ballet as a separate area of Lithuanian culture and a balanced attention to ballet's classical values and forms of contemporary dance plays. His classical ballet productions exhibit great respect for choreographic heritage and show an aim to add naturalism to the dance play and free it from hints of everyday life. From that aspect, the V. Brazdylis' most valuable play was L. Delibes' "Coppélia", linked to both nurturing the values of Lithuanian ballet history and to creative interpretations of classical dance forms. New directional and choreographic measures were used in V. Brazdylis' "Baltaragio malūnas", a production creatively blending classical Lithuanian literary plot elements with dynamic, appealing choreographic forms that brought forth the artists' creative and improvisational skills.

V. Brazdylis' active work as a choreographer ended when he was not successful at managing the load of administrative activities due to his position as the senior ballet-master of the troupe, and his creative work plans. The constant stress of dealing with organizational and administrative issues of the troupe impaired the choreographer's physical and creative potential.